

Fotograma de la recent versió cinematogràfica d'Incerta glòria; a l'altra pàgina, l'autor Joan Sales / ALFA PICTURES-MASSA D'OR / FERRAN SENDRA

INCERTA GLÒRIA
Joan Sales
Editorial: Club Editor
Barcelona, 2017
Pàgines: 544
Preu: 22,50 euros

Libres

'Tempus fugit'

En llegir –o, el que encara és millor, rellegir– *Incerta glòria*, de Joan Sales, hom es queda aclaparat: quina grandesa literària i, sobretot, espiritual! No crec que es pugui dubtar que aquesta genial novel·la no tan sols és una de les més grans que es van escriure en català al segle XX –i les rivals que li poden discutir la preeminència són ben poques: *Mirall trencat*, *Camí de sirga* i (si deixem de banda el debat sobre si és o no una novel·la) *El quadern gris*– sinó la més dostoiievskiana que s'hagi creat mai en la nostra llengua: un llibre complet i complex que respira humanitat i espiritualitat pels quatre costats.

Tant és així, tan a fons arriba en l'anàlisi de l'ànima humana, que entenem com l'incertava la *Nota dels editors catalans* de la seva traducció d'*Els germans Karamàzov*, quan afirmava que "Joan Sales [n]hauria estat el traductor ideal... si hagués sabut rus." L'escriptor barceloní no tan sols és un dels hereus més grans del

colossal, incomparable, autor rus, del seu mestratge en l'aprofundiment psicològic dels seus personatges, més humans que els mateixos humans, sinó –el que és més important– un dels que ha sabut fer un ús més ajustat, més brillant i, sobretot, més enriquidor del seu heretatge.

És justament per aquesta raó, per la grandesa descomunal de l'obra, pel seu caràcter quasi omnicomprensiu, que provar de definir-la d'alguna manera suposa arriscar-se a trair-la, perdre-hi més que guanyar-hi. Si et proposes dir molt, el més fàcil és que, paradoxalment, acabis dient ben poc o no dient gairebé res. Per una raó essencial, pròpia de les grans, immortals, creacions artístiques: el llibre ja ho diu tot i ho fa, per descomptat, molt millor que no ho podries dir tu, que res que no hi puguis afegir; quan el llegeixes, se t'enduu tan i tan lluny, se t'introdueix tan i tan *endins*, que cap paraula i, menys encara, cap interpretació, li pot fer (prou) justícia.

En casos –ben poc freqüents, per desgràcia– com ara aquest, el primer que et passa pel cap és concloure aquí la valoració literària i convidar (més aviat, comminar) el lector a llegir-la; a buscar un lloc i un moment adient, amb temps i tranquil·litat suficients per davant i a submergir-se en el goig lector, espiritual i humanístic que ens brinda.

Tanmateix, tot i sabent que no farem més que oferir una sumària aproximació, convé que en diguem alguna cosa, d'aquest monument literari. Alguna que ens permeti *entendre* què és i, per tant, també què *no és*. I, sobretot, que ens orienti. *Incerta glòria* és una novel·la sobre la Guerra Civil espanyola? Sobre la guerra, en general? Sí, sens dubte ho és, però *no només*. És una novel·la sobre la destrucció (i l'autodestrucció) dels somnis republicans catalans? Sobre l'oportunitat perduda de bastir un món millor, més equilibrat, més just, més fraternal, més humà, en definitiva? Sí, però *no només*. És una

Quina grandesa literària i espiritual!

novel·la sobre la fe, sobre la *necessitat* de creure o sobre la *impossibilitat* de fer-ho? Sí, i tant (i molt), però *no només*.

És tot això i molt més –assajar de fer una llista, per més que no fos exhaustiva, de tots els temes que tracta seria una temeritat que tampoc no aportaria res d'imprescindible– perquè, com succeeix amb les grans, grans obres artístiques, va molt i molt més enllà; perquè no ens parla d'un tema o d'alguns temes, sinó de molts; en realitat, de tots o de quasi tots. O el que és el mateix, de la vida, de la *condició humana*, que és, per definició i en essència, plena, contradictòria, inabastable.

I si ens parla de la vida –i, més en concret de la *fugacitat de la vida*, que si volem concretar és la qüestió essencial, el nucli central de l'obra salesiana, tant d'aquesta com de la resta de les que ens deixà –"Tota la nostra dificultat [...] és la nostra fugacitat"– és perquè l'autor tenia clar que aquesta *incerta* (i efímera) glòria de la vida és l'únic que tenim. O, per expressar-ho d'una altra manera, l'única, veritable certesa que tenim: vivim; hem nascut i, mentre seguim respirant, vivim; després, per dir-ho en paraules de Sales, Déu dirà.

És per això que crec que no és gaire, per no dir gens, encertat –i, per damunt de tot, poc important i aclaridor– definir-lo com un *escriptor cristià* (o, pitjor encara, com a *escriptor catòlic*) i aparellar-lo així amb autors com ara Georges Bernanos, Graham

Greene, François Mauriac, perquè això, a banda de no adir-se gens amb la realitat –Sales és, per sobre de tot, un *escriptor*, ras i curt, sense adjectius–, el limita, quan la seva obra, si es pot (tractar de) definir per alguna característica és, precisament, per la seva indefinició, per la seva il·limitació; perquè, com la de Dostoievski, ho abasta tot, va sempre molt més enllà.

És per això que, si creiem ineludible adjectivar-lo com a escriptor –tot i que, hi insisteixo, hi perdrem més que no hi guanyem– podríem parlar d'un escriptor *espiritual*, *humanístic* i, sobretot, d'un escriptor *vitalista*, però de cap manera *crisià* o *catòlic*.

Entre d'altres raons, per una de fonamental: perquè llegir *Incerta glòria* i no adonar-se que la religiositat de Sales –com tot en ell, il·limitada– no admet l'engavanyament massa estret de cap doctrina o església és no haver-la (ni haver-lo) llegit bé; és, simplement, no ésser capaç de seguir-lo, d'arribar tan lluny (i tan amunt), en tots els aspectes, i no tan sols literaris, com ell va arribar. És, per dir-ho en una magnífica metàfora sale-

siana, no entendre que per a ell, els “campanar[s] sense campanes” no tenen cap sentit, però que tampoc no en tenen cap les esglésies amb campanes d'or, que allunyen més del cel que no pas l'acosten.

És per tot plegat que, com ja he avançat, qualsevol intent d'aproximació a la magna obra de Sales no pot concloure sinó convidant el lector a llegir-la, a gaudir-ne amb tota la seva il·limitada intensitat, a submergir-s'hi i a trobar-hi tot l'immens cabal d'humanitat que l'escriptor hi deixà; a comprovar que la literatura és una de les arts més altes, quan es produeix la màgica (i excepcional) conjunció del mestratge prosàic amb el cor i l'ànima de l'autor.

En definitiva, deixeu el que estigueu fent i llegiu o rellegiu aquesta obra; assaboriu un dels plaers literaris més grans que poden il·luminar, per més que tan sols sigui per una efímera estona, la *incerta glòria* de la nostra tan breu com valuosa existència humana. *

De Montjuïc a la plaça Calvo Sotelo

Un nou autor, Miquel Cartisano, i un nou llibre que temps enrere hauria estat qualificat de text de denúncia social: *Las sombras se equivocaron de dueño* (*Las barracas de Can Valero Petit*). No és crònica periodística sobre les barraques de Montjuïc, sinó relat existencial, autobiogràfic. Vivències escrites en forma de monòleg que detalla moments d'una època de la vida –la infància– de l'autor, que contextualitza citant noms d'amics i primeres novies (Azucena), marques de gasoses, vins i xampany econòmic, marques de tabac (Tres Carabelas, Celtas), cinemes de barri, salons de billars, futbolins, Atracciones Apolo i altres noms mítics de la seva infantesa en aquell temps de Cubitos Maggi i Almacenes El Barato.

d'aquest pare violent: “La més bona, la més barata i la més fresca” de la *bodega* La Borrell: un Codorniu Gran Cremant, d'etiqueta groguenca.

Si vols sobreviure, suggereix l'autor, no pots explicar viure a les barraques com si fos una fatalitat dels déus, quan el lloc en què vivien era una destinació imposada per aquells delegats del Ministerio de la Vivienda que col·locaven cadascú en el seu lloc, amb menyspreu. Viure en una barraca de Montjuïc o del Somorrostro era viure oficialment en cap lloc. Les cartes, quan arribaven al destinatari, no portaven nom de carrer i eren dipositades, per exemple, a Can Valero, el bar principal, o en algun altre bar d'aquell lloc, “*donde la ciudad cambia su nombre*”, com escrivia Francisco Candel.

Sense renunciar a la recreació literària de les coses viscudes, l'autor aplica la tècnica del fragment i l'espai en blanc que dona de vegades al discurs una contundència i forma poètiques: “*Mi historia empieza a partir de los ocho años y cinco meses. Justo en el momento en que mi padre se despidió de mí dándome un beso y diciéndome adiós. No era costumbre en él. Mi madre se lo agradeció.*” El pare, que procedia de l'eufòria mussoliniana derrotada, ara tornava amb l'altra família que havia deixat a Itàlia. No obstant això, malgrat la situació dramàtica del moment, la mare, dona maltractada però de vella filiació anarquista, encarrega al nen que vagi a comprar una ampolla de xampany per celebrar el comiat

Temps després, la mare i el nen es traslladen a un pis del carrer Carretes (Distrito Quinto, Barrio Chino), amb poca llum, però almenys amb aigua de dipòsit i lavabo. Aquí la mare continuarà la feina de costurera per a botigues de l'Eixample. Va ser així com el nen, fent encàrrecs i portant vestits a les botigues, aniria coneixent l'altra Barcelona, la de Calvo Sotelo i Avenida del Generalísimo. De les barraques i el carrer Carretes a la Diagonal: “*En mi niñez pocas veces fui más allá de la plaza Calvo Sotelo, y las veces que lo hice fue para entregar los vestidos de mi madre.*” Fins que un dia el nen, a tretze anys, entra d'aprenent en un taller del carrer Mallorca i comença una altra etapa de la seva vida, la del sou escàs i les propines. *

LAS SOMBRAS SE EQUIVOCARON DE DUEÑO (LAS BARRACAS DE CAN VALERO PETIT)
Miquel Cartisano
Editorial: Emboscall Vic, 2017
Pàgines: 121
Preu: 9 euros

Uns nens juguen al barri de barraques de Montjuïc, com va fer l'autor / EPA